

**Återvinnings
industrierna**

Kap 3 En gemensam målbild för avfallshanteringen

ÅI föreslår att den gemensamma målbilden utvecklas så att den lägger plattformen för ett resurseffektivt samhälle. Utredarens målbild är alldeles för snäv och kortsiktig.

ÅI välkomnar en gemensam målbild för avfallshanteringen, men anser att den är alldeles för snäv och kortsiktig. Den lägger inte alls grunden för ett mer resurseffektivt samhälle. Målbilden som beskrivs i utredningen är främst en ögonblicksbild av dagens system, där en stor del av fokus inriktas på insamlingen av avfall från hushållen.

På EU-nivå finns flera aktuella exempel på en långt bredare diskussion och ansats, som i EU:s Färdplan för resurseffektivitet och det s k Råvaruinitiativet. Utgångspunkten i dessa är att så långt möjligt utnyttja marknadens kraft och aktörer för att utveckla nya konkurrenskraftiga lösningar, med målet om ett långt mer resurseffektivt samhälle.

Ett mer effektivt utnyttjande av resurserna har många fördelar – i form av lägre press på knappa resurser, minskade kostnader, en reduktion av föroreningar till luft och vatten och därtill lägre utsläpp av växthusgaser. Det är därför en stor brist att utredningen inte aktualiserar dessa helt centrala frågor om vilka åtgärder som behövs från samhällets sida för att påskynda och underlätta övergången till ett mer resurseffektivt samhälle.

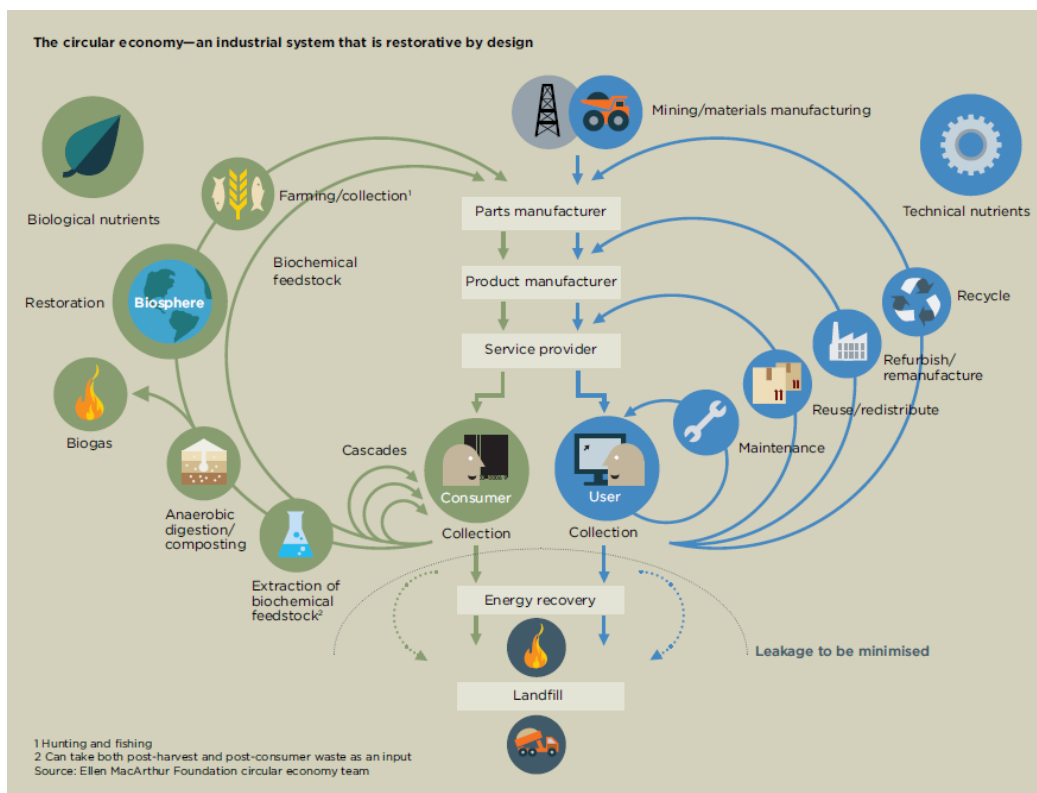
Igår renhållning – idag återvinning på en kommersiell marknad

Så länge avfallslagstiftningen främst utgick från ett renhållningsperspektiv fanns det argument för att ge kommunerna det avgörande ansvaret för avfallshanteringen. Idag är avfallshanteringen något helt annat. En allt större del av restmaterialet hanteras på en kommersiell marknad, där den primära utgångspunkten är att så mycket som möjligt nyttiggöra materialvärdet. Frågor som då oundvikligen kommer upp är vilka incitament som behövs för att stimulera till att öka återvinning och återbruk, med syfte att utnyttja materialvärdet maximalt. Dagens situation, där kommunerna äger restmaterialet så snart en produkt tjänat ut, är knappast optimal. Istället bör ett regelverk skapas där innovativa lösningar stimuleras genom att öppna upp för konkurrens bland marknadens aktörer. I detta sammanhang måste även producentansvaret och principerna bakom detta bli föremål för diskussion.

Höj ambitionsnivån och skapa marknadsförutsättningar för ett resurseffektivt samhälle

ÅI anser att en svensk målbild på avfallsområdet inte får vara en enkel framskrivning av nuvarande system. Den bör ha en betydligt högre ambitionsnivå att både förändra synen på avfall som resurs och att skapa marknadsförutsättningarna för ett mer resurseffektivt samhälle, där Sverige kan ta en ledande position.

Figuren nedan kan utgöra en utgångspunkt för en sådan utvecklad målbild.

Källa: Towards a Circular Economy, Ellen MacArthur Foundation, Rethink the Future

En förutsättning för att nå denna målbild är

- att politiken måste hjälpa till att förändra attityder i samhället så att avfall primärt ses som en resurs, dvs råvara
- att det inte bara ska vara enkelt utan även lönsamt att göra rätt
- att marknadsförutsättningarna förändras i riktning mot en cirkulär ekonomi, dvs att produkterna designas för återvinning, återbruk och rekonditionering och att avfallet därmed minimeras
- att en effektiv återvinning och återbruk bygger på att det finns incitament i hela insamlings- och återvinningskedjan, dvs att kedjan inte bryts
- att avfallens värde som råvara, dvs materialvärdet, och ägandeformen tydliggörs som en grundförutsättning för utvecklingen mot en cirkulär ekonomi
- att avfallslämnarna får ta ansvar och har valfrihet att välja lösningar
- att regeringens innovationsstrategi appliceras på avfallsområdet med möjligheter för företag att i konkurrens få utveckla lösningar som kan skapa nyföretagande, jobb och exportmöjligheter
- att Sverige ska ta en ledande position 2020 för utvecklade samarbetsformer mellan offentlig sektor, främst kommunerna, och näringslivet för innovativa lösningar kring avfall och restprodukter som leder till konkurrenskraftiga företag samtidigt som samhällsmålen uppfylls

Materialvärdet är navet i återvinningscykeln och i förändringen av synen på avfall som resurs

Materialägandet och möjligheterna att utnyttja materialvärdet vid avtal om tjänster är en nyckelfråga för att skapa ett resurseffektivt samhälle och förändra attityden till avfallet. I framtiden kommer fler produkter, material och avfall att kunna generera intäkter även för hushållen på

samma sätt som redan nu sker inom verksamhetsavfallsmarknaden. Det bör därför vara utgångspunkten för de beslut som ska fattas om regelverket på avfallsmarknaden att även hushållen får ta ansvar för och kan göra aktiva val i hanteringen av restprodukter och uttjänta resurser. Genom att nu ta steg som förändrar synen på avfallet som resurs läggs en plattform för att mer material kommer att återvinnas högre upp i avfallshierarkin.

Många återvunna material har sedan lång tid varit handelsvaror med tydliga specifikationer av olika kvaliteter och prissättningen kopplad till kvalitet. För andra material håller detta på att utvecklas. En del avfallsmaterial kan i takt med att "end of waste"-kriterier utvecklas komma att upphöra att vara avfall. Därmed förändras marknadsförutsättningar för dessa material. Det måste ingå i målbilden att ta hänsyn till detta.

Det är viktigt att både verksamheter och hushållen kan dra nytta av de värden avfallet har på dessa marknader. Utredarens förslag att verksamheter får ta ansvar för allt sitt avfall och att hushållen får valfrihet att anlita godkänd entreprenör för grovavfallet går i denna riktning. Den som ger upphov till avfallet äger materialet och måste få besluta om vem man vill anlita för att samla in och återvinna det.

Producentansvaret har en viktig roll att spela för att återvinna material som ännu inte kan återvinnas av egen kraft. När materialvärdena ökar och det blir lönsamt att återvinna kan producentansvaret successivt avvecklas. Nya producentansvar kan tillkomma för material eller produkter som behöver stöd för att öka återvinningen och lyfta material i avfallshierarkin.

Hanteringen av materialägande varierar idag mellan de olika materialbolagen som hanterar producentansvaret. Materialbolagen har ett ansvar för att säkra att målen uppnås och kan välja lämplig affärs/incitamentsmodell för att klara dessa. För att nå dynamik och innovation på marknaden är det väsentligt att alla producentansvar utvecklas i en riktning som gör att materialvärdet finns med i incitamentsmodellen för alla steg i hela återvinningskedjan.

Med förändrade marknadsförutsättningar kommer vi på sikt se nya affärsmodeller från företagen för att minska resursanvändningen och öka återvinningen. Materialvärdet och återvinningen är navet i processen från design av produkter för effektiv återvinning, tillverkning av produkter med återvunnen råvara, återanvändning och rekonditionering till effektiva insamlings- och återvinningsprocesser. Det kommer innebära nya samarbetsmöjligheter och tjänster för såväl återvinningsföretag som andra företag.

Återvinningsföretagen - samarbetspartner i hela produkt- och återvinningscykeln

Återvinningsföretagens roll och tjänsteutbud har förändrats kraftigt under de senaste 10 åren och fortsätter att utvecklas till att omfatta hela produktcykeln. Återvinning är en tillväxtbransch med en stor potential att kunna ta en ledande position även internationellt med rätt marknadsförutsättningar. Nya företag har tillkommit inom branschen med olika typer av service- och återvinningslösningar.

Kundernas drivkrafter i denna utveckling är att avfallet är en resurs. Ökade råvarupriser, råvarubrist, ökade materialvärden på återvunnet material, möjligheter att effektivisera resursanvändningen och sänka kostnaderna, nationella miljömål och styrmedel samt egna miljömål inom företagen gör det intressant och lönsamt att återvinna.

En viktig och tydlig trend är ökat partnerskap med kunden och att leverera servicelösningar som innehåller en rad olika typer av tjänster i samband med att avfallet/resurserna samlas in och

återvinns. Kunder, som har hållbar utveckling som del i sin affärsstrategi, ställer allt högre krav på både insamling och behandling avfallet, och driver även på utvecklingen av övriga tjänster.

En annan viktig trend är att återvinningsföretagen erbjuder fler typer av tjänster - allt från design för återvinning, effektivisering av materialhanteringen till kartläggningar, utbildningar, rådgivning, rutiner mm för hantering av avfallsflödena, insamling, logistik, återvinning av komponenter och material.

För att återvinningsföretagen ska kunna utvecklas i denna riktning krävs att marknaden är öppen för konkurrens och att kunderna har frihet att kunna välja både leverantör, typ av tjänster och partner i utvecklingsarbetet.

Utredningens målbild och förslag att kommunerna ska ta över insamlingen av tidningar och förpackningar förhindrar utvecklingen av en dynamisk marknad genom att insamlingen bryts loss från resten av återvinningskedjan. Förslaget är en återgång till att se avfallet som ett kvittblivningsproblem i stället för resurs.